

posa damunt sa pauma de sa mà uberta, i diu: 'Puriol, puriol, / pren es vol: / pren ses portes del cel, / i tanca ses de l'infèrn', Camps Merc. (Folk. I, 15).

Wagner aplega noms del «Marienkäfer», a l'Alguer —buriol o gallina de Nra. Senyora—, emp. *gallineta de la Mare de Déu* (Cels Gomis, *Zool. pop. cat.*, p. 466), català *volioli* (Vic, Tortosa, segons Griaia) (*ARom.* xx, 85), però a Tortosa Mestre Noé escriu «buriol: nom donat a una certa classe de papallona» (*BDC* III, 89), i en el val. extrem el mot pren l'acc. semi-abstracta que hem vist a *volaiina*: «al cap ple de boriols: fantasioso!», *Canyissaes*, 128 (segurament no hi ha necessitat de suposar-hi contaminat BOREAS, italià *bòria*).

De *volior* ja hem tractat prou a *MUNIO*, mostrant com prové de *boniò* sota la influència de *vol* (i d'algun dels derivats), en particular algun poc la de *volaiina*. Alguns altres testimonis: «Ès Hèssper, que a l'Aurora badar sol les parpelles, / ans d'acucar les seves son ull enlluernat; / y, al vespre, apar què sombre de *voliors* d'estrelles / lo cel, seguint lo ròssec del sol ja tramuntat», *Ail.* x, 19c; «Duya 14 anys de assistència puntualíssima al seu despatx, y guardava una *buliò* de documents honorífics ---», «les contades reunions ahont anavan, la *buliò* de joves que tenian lo privilegi d'intimitat ab elles ---», Genís Aguilar (*Julita*, 14, 47); «Un pou també blau, una escala blava, i davant de la blavor un rengle de testos, d'olles blanques, de caixons i gerros, traient a fora una *volior* de flors», *Rusinyol* (*El Pati Blau*, 46); «l'hora en quèls aucells, cansats de volar --- volaven a ajocar-se, a *voliors*, en les fulloses arbredes»; «els aucellets saluden els esposos / ab *voliors* de serafins fent chor», Verdaguer (*Excurs. i Vi.*, O. C. Pop., 199.12f.; *Desposoris de la Verge* v. 18, en *Flors de Maria*, p. 86).

Convolar, pres del ll. *convolare* 'volar plegats', usat sobretot en textos legals com a figura retòrica de la unió conjugal. *Circumvolare*.

Envolar-se, compost per unió dels dos elements de *se'n vola*, *volar-se'n*, que s'usaren plegats en cat. des de sempre sense acabar de soldar-se, a diferència del francès, on *s'envoler* ja ve assenyalat en el S. XII, en Corneille (supra) apareix ja amb ús figurat, i en el S. XIX se'n formen molts derivats: *envolée*, *envolement*, *envol*, cf. supra de *volantes*. Tardà a ser recollit pels diccionaris (no encara en el *DFa*).

Però degué ser més avall en la llengua real. En molts versos clàssics de Verdaguer ja es podria considerar i escriure soldat: «Quan un aucell que a estones venia'n a compleure, / per ma dissort, *s'en vola*, bonic com un estel, / de sos jocs a ma prole candíssima a distraure / ab son bec d'or, y ploma de la blavor del cel», *Ail.* vi, 21b (així en l'ed. de 1878, però de fet s'hauria pogut grafir tan bé o millor *s'envola*); «lo matí de Sant Joan / la tortoreta *se'n vola*, / *se'n vola* voreta 'l riu / a cercar ventura bona: / un ramellet cull de flors; / millor ventura no troba», *Canigó* I, v. 207. Altres vegades ell mateix ja ho escriu soldat: «Quan Jesús de la terra *s'envolava* ---» (*Flors de Maria*, ed. 1910, 41); i pel mateix temps, T. Llorente: «Mon pen-

sament *s'envola*, / *s'envola* com esparver» (*Versos* I, 243, 49).

En realitat avui apareix ben soldat a totes les terres de la llengua i en els usos més variats. Recordo un joc d'infants que ens ensenyava la mare c. 1908-9, on ens preguntaven *s'envolen*, *s'envolen* ---, i havent de contestar a l'endevineta el nom d'un animal o objecte volador, si ens equivoicàvem ens posaven penyora. D'aquí derivats com a *l'envola* que Vogel registra amb el sentit de 'planant' («in der Schwebe»), recollint-lo de l'obra d'un prosador, crec Ruyra, que de fet l'usa en l'iteratiu a *l'envola-envola* (cites de Ruyra etc., en *AlcM*).

Acostant-se a un camp o garbera: «els moixons --- han vist en tu com un gra de blat, el piquen amb el bec i *s'envolen*», Coromines; «l'enigma es lleva davant meu com un espadat --- Ai castanyers amics!, ai moixó que suara has vingut a picar arran dels meus peus ---!, ai font que has embolcat --- la fluència del meu pensament! Arrepengeu-vos en mi, no permeteu que *m'envoli* i em perdi, condeu-me a les delícies del vostre terrenal platxeri!», id. (*Viatge a Viena*, 1934; *Jardins de St. Pol*, O. C., 820b3f.). Però igual en les altres regions de la llengua: «Música, casa i peixquera, / *s'envolen* a la vellea», dita proverbial val. (Salvà, *Callosa* II, 124); *Canyissaes*, p. 43 (cita a *rebolica/embolicar*). «Mes a la fi n'hom s'aconsoleta: / sus les ales del temps, la tristesa *s'envola*», Saisset (*Catal. d. R.*, 219).

Després de converses amb Canudas en els anys 50 vaig veure que en matèria d'aviació era un ús ben establert i consolidat, i a proposta meua el 1955 la S. F. de l'IEC acordà consagrar-lo en el *DFa*. (no en la segona ed.: oblit?). Però sí la *Gr. Encicl. Cat.*: «*envolar-se*: separar-se una aeronau de la superfície terrestre», i fins el postverbal *envol*: «l'acció d'*envolar-se*; la descripció» (vol. VI, 1974, 567). Sovint en la *Hist. de l'Av. Cat.*, de Canudas: «L'Harriot *s'envola* Espanya endins» jul. 1927, p. 146; «L'Aviatick va conquistar l'admiració --- quan el veieren *envolar-se* ---», 146b2; «a Lió l'endemà *ens envolvàvem* aviadet, seguïem Roine avall ---», 246b12; «J. C. --- sense dir res a ningú es va *envolar*, guanyava altura --- i es dirigí a l'illa de Mallorca», 294b1.

Envol no s'ha generalitzat tant, per bé que també s'usa ja algunes vegades, fins en termes de metàfora ideal: «la flor de neu serví d'*envol* a la fantasia del poeta» (ací, vol. IV, *FLOR*). Sembla però que Canudas l'eviti: manca en una dotzena de passatges on hi hauria ocasió d'usar-lo, i gira la frase altrament o se serveix de perífrasis. Algun cop sembla que el reemplaça (ell?), un corrector??) amb *enlairament*: «aterratges i *enlairaments*», 90a11f.: com a llec m'abstinc d'opinar si són dues coses diferents; en tot cas és clar que fa una diferència entre *envolar-se* (perdre el contacte) i *enlairar-se* ('anar prenent altura': «a les quatre de la tarda sortia Bertrand, que es va *envolar* d'una manera perfecta --- el motor va rodar i es va *enlairar* perfectament» (53a10f.). El que sí que usa és *+envolada*: «aprofitant el darrer metre del camp intentà l'*envolada*: tot va anar bé --- la Moth *s'envolà* quan just érem